

חג סוכות

אחדות ישראל בסוכה ובארבעת המינים

ענין נוסף במצות ישיבתנו בסוכה הקדושה יתבאר על פי מה שכבר הזכרנו שאנו יושבים בסוכה זכר לאותם ענני כבוד קדושים שבהם הקיף הקב"ה את עם ישראל בצאתם ממצרים. ומכיון שמבואר בדברי חז"ל ונהכה ונהא לש תירקיעה ותדובע ירהו, ונהכה ונהא לש ותוכזב דובכה יננעל וכז לארשי מעש (א, ט תינעת) היתה להרבות אהבה ואחדות ושלוש בעם ישראל בין אדם לחבירו ובין איש לאשתו, כדברי חז"ל (אבות א, יב) שהיה אהרן "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", ממילא מובן שמהות קדושתה של הסוכה היא אהבה ואחדות ושלוש בין הבריות, בבחינת: "סוכת רחמים ושלוש".

וזהו שמובא בפוסקים (ראה כה"ח סופר סי' תרכה, סק"י) שכל הזהיר במצות הסוכה ועשייתה כתיקנה, מובטח לו שלא תהיה מריבה בתוך ביתו כל אותה שנה. והיינו משום שקדושתה של הסוכה היא בדוגמת קדושתם של ענני הכבוד אשר להם זכו עם ישראל בזכות אהרן הכהן שכל ענינו היה להרבות אהבה ואחדות בעם ישראל כנ"ל, ולכן ההשתדלות בעשיית הסוכה בהידור רב מסוגלת להמשיך לתוך ביתו של האדם את מידתו של אהרן - מידת השלוש, ולא תהיה מריבה בביתו כל השנה.

ולכן בכל יום בחג סוכות, בבוא לסוכה האושפיז המיוחד לאותו יום, באים עימו גם שאר האושפיזין כולם, כאומרו ביום הראשון של החג: "ליעול אברהם רחימא אבא קדישא, וליעול עמיה יצחק ויעקב, משה, אהרן, יוסף ודוד", וכיו"ב בשאר הימים. והיינו משום שמידת הסוכה היא שלום ואחדות כנ"ל, ולכן שבעת האושפיזין באים תמיד כולם ביחד באהבה ואחדות, הגם שכל יום מימי החג שייך באופן מיוחד רק לאחד מהם.

מכל האמור ילמד האדם שאם בחג סוכות ירגיש בליבו אהבה לכל אחד ואחד מישראל, וירחיק את המחלוקת וירדוף את השלוש - הרי זו הוכחה ברורה שאכן זכה שנקלט בתוכו האור הנפלא של הסוכה הקדושה, ואורם של ענני הכבוד הקדושים.

ואותה בחינת אהבה ואחדות שבמצות הסוכה באה לידי ביטוי גם במצוה הנוספת שיש לנו בחג סוכות - מצות נטילת ארבעת המינים, כמו שנאמר: "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר, כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל" (ויקרא כג, מ).

והיינו כמבואר בילקוט שמעוני (ויקרא רמז תרנא): "פרי עץ הדר - אלו ישראל, מה אתרוג זה יש בו ריח ויש בו אוכל, כך ישראל יש בהן בני אדם שהן בעלי תורה ובעלי מעשים טובים. כפות תמרים - אלו ישראל, מה תמרה זו יש בה אוכל ואין בה ריח, כך ישראל יש בהן בעלי תורה ואין בהן מעשים טובים. וענף עץ עבות - אלו ישראל, מה הדס הזה יש בו ריח ואין בו אוכל, כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בידיהם מעשים טובים ואין בהן תורה. וערבי נחל - אלו ישראל, מה ערבה זו אין בה לא טעם ולא ריח, כך ישראל יש בהן בני אדם שאינם לא בעלי תורה ולא בעלי מעשים. אמר הקב"ה: לאבדן אי אפשר, אלא יעשו כולן אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו, לפיכך משה מזהיר את ישראל ואומר להם: ולקחתם לכם".

היו אומר שארבעת המינים שנצטוו ליטול בחג הסוכות רומזים לארבע מדריגות רוחניות שיש בעם ישראל, החל מהצדיקים הגדולים שיש בהם גם תורה מפוארת וגם מעשים טובים לרוב, וכלה בעמך ישראל אשר לעת עתה טרם זכו להתקרב לדרך התורה, ואין בהם לא תורה ולא מעשים טובים.

ובכך שציוותה התורה לאגוד את כולם יחדיו, ולקדש על ידיהם את שמו של הקב"ה בעשית המצוה, התורה הקדושה רמזה לנו שעלינו להתאחד עם כל עם ישראל ולאהוב ולקרב כל אחד מישראל ללא יוצא מן הכלל, ולהכיר בכך שבאמת בכל אחד ואחד מישראל, ואף השפל ביותר בדרגתו הרוחנית ובמעשיו, ישנה קדושה נפלאה, ושמו של הבורא יתברך מתקדש על ידו.

כי לאמתו של דבר כל יהודי מאמין בה' יתברך אמונה שלימה, עד ש"אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב, וסובלים עינויים קשים, (ובלבד) שלא לכפור בה' אחד" (לשון התניא בפרק יח), וכל יהודי אוהב את הקב"ה מעומק ליבו, וחפץ לדבוק בו ובתורתו, אלא שיצרו הרע הוא זה שמבלבל ומטעה אותו, ומכניס בליבו רוח שטות (ראה סוטה ג, א) ומפתה אותו לעבור על רצון הבורא, אך אין זה רצונו באמת כלל וכלל.

וזוהי בחינת "ברוב עם הדרת מלך" (משלי יד, כח), והיינו כי "עם" הוא מלשון "גחלים עוממות", כלומר גחלים שכלפי חוץ נראה שהן כבויים אך באמת בפנימיותן הן עדיין בוערות, ועל ידי נפיחת רוח עליהן מיד הן מתלקחות ובוערות.

וכמו כן ממש אף היהודי הפשוט ביותר שבישראל הגם שכלפי חוץ נראה שרוחניותו כבויה, ואין בו לא תורה ולא מעשים טובים (בבחינת ערבה כנ"ל), הרי שבפנימיותו יוקדת אש של אמונה תמימה בה' יתברך, וכל שצריך הוא לנפוח בו רוח של חיים ולגלותה, ולכן גם מיהודים אלו יש להקב"ה רוב פאר והדר.

ומסיים המדרש: ואם עשיתם כך אותה שעה אני מתעלה, ההוא דכתיב: "הבונה בשמים מעלותיו" (עמוס ט, ו) ואימתי הוא מתעלה כשהן עושין אגודה אחת, שנאמר: "ואגודתו על ארץ יסדה" (שם). והיינו שעל ידי אחדותם של עם ישראל ואהבתם זה לזה מתרומם ומתקדש שמו של הקב"ה, ונעשה נחת רוח לפניו במידה שאין כדוגמתה, ובכך תלויה ברכתם של עם ישראל, כאומרנו בתפילה: "וברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך", והיינו שרק כאשר "כולנו כאחד" באהבה ואחדות זה עם זה, רק אז יתקיים בנו "וברכנו אבינו".

והנה הגם שכל ארבעת המינים ניטלים יחד, בכל זאת את הלולב וההדס והערבה אנו אוגדים יחדיו ממש, ואילו האתרוג (אף שניטל עמהם בשעת קיום המצוה) אינו אגוד עמהם ממש, אלא נפרד לעצמו.

ונרמז בזה אשר הצדיק, מנהיג ישראל, המשול לאתרוג, הגם שצריך הוא לרדת אל העם ולהתאחד עימהם על מנת לקרבם לה', אף על פי כן אסור שיהיה מאגד עמהם בכל עניניהם, אלא רק בדברי מצוה וקדושה, ואילו בשאר הענינים צריך הוא להיות ניבדל ומרומם מהם, ורק אז יצליח באמת להשפיע עליהם מאור קדושתו.

וזוהו שרמזו חז"ל (עירובין כא, ב) באומרם ששלמה המלך תיקן "עירובין ונטילת ידים" לרמוז למנהיג ישראל שמצד אחד עליו להיות מעורב עם הבריות, אך זהו רק לדבר מצוה, ואילו בשאר הענינים צריך הוא בחינת היהיש ונייהו, (ו תוא ינימש 'פ א"ש ח"אב הארו ט, גס היעשי) "סאשניו סלטניו" ושלם אוהש, "סידי תליטנ" מרומם ומנושא מהם, ועל ידי זה דוקא יוכל להשפיע עליהם לטובה ולקרבם להקב"ה, ויתקיים בו מה שאמרה השכינה הקדושה על שלמה בשעה שתיקן תקנות אלו: "בני אם חכם לבך ישמח ליבי גם אני" (וט, גכ ילשמ).

